

POVELJA EUROPSKIH GRADOVA I MJESTA O ODRŽIVOSTI (OLBORŠKA POVELJA)

(usvojena sudionika Europske konferencije o održivim gradovima i mjestima, održane 27. svibnja 1994. u Aalborgu, Danska)

- I. dio Deklaracija o konsenzusu: Europski gradovi i mjesta na putu održivosti
- II. dio Europska kampanja za održive gradove i mjesta
- III. dio Uključivanje u procese Lokalne agende 21: Lokalni planovi djelovanja na postizanju održivosti

I. dio Deklaracija o konsenzusu: Europski gradovi i mjesta na putu održivosti

1.1 Uloga europskih gradova i mjesta

Mi, europski gradovi i mjesta potpisnici ove povelje, izjavljujemo da su tijekom povijesti gradovi postojali i nadživljavali carstva, nacionalne države i režime i opstali kao središta društvenog života, nositelji gospodarstva i čuvari kulture, baštine i tradicije. Gradovi su, uz obitelj i užu zajednicu, predstavljali osnovni element naših društava i država. Gradovi su bili središta industrije, obrta, trgovine, obrazovanja i vlasti.

Svjesni smo da nas naš današnji način života u gradu, posebno naši obrasci podjele rada i zadataka, namjena zemljišta, prijevoza, industrijske proizvodnje, poljoprivrede, potrošnje i zabave, a time i naš životni standard, čine suštinski odgovornima za mnoge probleme okoliša s kojima se suočava ljudski rod. To je posebno važno stoga što 80 posto europske populacije živi u gradskim područjima.

Spoznali smo da današnja razina potrošnje prirodnih izvora u industrijskim zemljama, kojoj doprinosi sadašnje stanovništvo kao što će to činiti i budući naraštaji, mora dovesti do uništenja prirodnih bogatstava.

Uvjereni smo da se održivi život ljudi na ovom planetu ne može postići bez održivih lokalnih zajednica. Lokalna vlast najbliža je žarištima problema okoliša i građanima i suodgovorna je s institucijama vlasti na svim razinama za dobrobit ljudi i prirode. Stoga gradovi i mjesta imaju ključnu ulogu u procesu mijenjanja načina života, proizvodnje, potrošnje i obrazaca uređenja prostora.

1.2 Pojam i načela održivosti

Mi, gradovi i mjesta, uviđamo da nam ideja održivog razvoja pomaže da svoj standard življenja temeljimo na prihvatnom kapacitetu prirode. Težimo postizanju društvene pravde, održivih gospodarstava i održivosti okoliša. Društvena pravda mora se temeljiti na gospodarskoj održivosti i jednakosti, što zahtijeva održivost okoliša.

Smisao održivosti okoliša jest očuvanje prirodnih dobara. Ona od nas zahtijeva da obnovljive stvari,

THE EUROPEAN SUSTAINABLE CITIES & TOWNS CAMPAIGN
Tel: + 32 2 230 53 51; Fax: + 32 2 230 88 50
e-mail: campaign.office@skynet.be; Internet: <http://www.sustainable-cities.org>

vodne i energetske izvore ne trošimo brže nego što su ih prirodni sustavi u stanju obnoviti, a da neobnovljive izvore ne trošimo brže nego što ih održivi obnovljivi izvori mogu nadoknaditi. Održivost okoliša također podrazumijeva da količina oslobođenih onečišćavala ne nadmašuje sposobnost zraka, vode i tla da ih apsorbiraju i prerade.

Održivost okoliša obuhvaća i očuvanje biološke raznolikosti, ljudskog zdravlja i kakvoće zraka, vode i tla na razini koja će biti dostatna za trajno očuvanje ljudskog života i dobrobiti i životinjskog i biljnog svijeta.

1.3 Lokalne strategije za postizanje održivosti

Mi, gradovi i mjesta, uvjereni smo da grad ili mjesto predstavlja najveću jedinicu koja je u stanju početi rješavati nesklad u gradskoj arhitekturi, društvu, gospodarstvu, politici, prirodnim izvorima i okolišu koji nanosi štetu našem suvremenom svijetu, ali i najmanju česticu u kojoj se takvi problemi mogu smisleno rješavati na cjelovit, sveobuhvatan i održiv način. S obzirom da se gradovi međusobno razlikuju, svaki mora naći svoj put prema održivosti. U svoje pristupe unijet ćemo načela održivosti a moć svojih gradova i mjesta iskoristiti kao temelj za razvoj odgovarajuće lokalne strategije.

1.4 Održivost kao lokalni stvaralački proces koji teži postizanju sklada

Mi, gradovi i mjesta, uviđamo da održivost okoliša nije niti vizija ni nepromjenjivo stanje, već lokalni stvaralački proces koji teži postizanju sklada i obuhvaća sva područja lokalnog odlučivanja. Taj proces osigurava upravi grada ili mjesta stalne povratne informacije o djelovanju koje vodi ka postizanju sklada u gradskom ekosustavu, ali i o suprotnim djelovanjima. Gradeći gradsku upravu na informacijama prikupljenim u takvom procesu, grad bi trebao djelovati kao organska cjelina u kojoj će biti vidljivi učinci svih važnih djelatnosti. Tako gradu i njegovi građanima imaju mogućnost izbora na temelju informacija. Procesom upravljanja koji počiva na održivosti moguće je donositi odluke koje neće samo odražavati interese današnjih već i dobrobit budućih naraštaja.

1.5 Rješavanje problema izvana

Mi, gradovi i mjesta, uviđamo da grad ili mjesto ne može sebi dopustiti prenošenje problema u širu okolicu ili njihovo odlaganje za budućnost. Prema tome, svi problemi ili nesklad unutar grada moraju se riješiti na gradskoj razini ili će se utopiti u neku veću cjelinu na regionalnoj ili državnoj razini. To je načelo rješavanja problema izvana. Primjenom ovoga načela svakom se gradu ili mjestu daje velika sloboda da odredi prirodu svojih djelatnosti.

1.6 Održivo usmjerenje gradskog gospodarstva

Mi, gradovi i mjesta, shvaćamo da su prirodna dobra, kao što su to atmosfera, tlo, voda i šume, postala ograničavajući čimbenici u gospodarskom razvoju mnogih naših gradova i mjesta. Stoga u njih moramo ulagati. Prednost imaju:

1. ulaganje u očuvanje preostalih prirodnih dobara kao što su zalihe podzemnih voda, tlo, staništa rijetkih vrsta;
2. poticanje rasta prirodnih dobara snižavanjem današnje razine njihova iskorištavanja, primjerice neobnovljivih izvora energije;
3. ulaganja kojima se smanjuje pritisak na zalihe prirodnih bogatstava povećavanjem uzgojenih prirodnih bogatstava, primjerice parkova za rekreaciju u središtima gradova radi smanjivanja pritiska na prirodne šume;

4. povećanje učinkovitosti krajnje primjene proizvoda, primjerice energetske kuće, gradski promet koji ne šteti okolišu.

1.7 Društvena jednakost za održivost gradske sredine

Mi, gradovi i mjesta, svjesni smo da problemi okoliša najteže pogađaju siromašne koji ih nisu sposobni rješavati (recimo buka i onečišćavanje zraka prometom, nedostatak sadržaja, nezdravo stanovanje, nedostatak otvorenih prostora). Neravnomjerna raspodjela bogatstva uzrokuje ponašanje koje ne vodi održivosti i otežava promjenu takvog ponašanja.

Naša je namjera objediniti osnovne društvene potrebe ljudi, zdravstvenu zaštitu, zapošljavanje i stambene programe sa zaštitom okoliša. @elimo učiti iz početnih iskustava održivog načina života, tako da možemo raditi na poboljšavanju kakvoće života građana umjesto da samo povećamo potrošnju.

Pokušat ćemo otvoriti nova radna mjesta koja će doprinijeti održivosti zajednice, te time smanjiti nezaposlenost. U nastojanju da potaknemo poslove ili otvorimo radna mjesta, procjenjivat ćemo učinke svake moguće gospodarske djelatnosti u pogledu održivosti, kako bismo uspjeli otvoriti trajna radna mjesta i dobili dugotrajne proizvode koji će udovoljavati načelima održivosti.

1.8 Obrasci održive namjene zemljišta

Mi, gradovi i mjesta, shvaćamo važnost djelotvornog pristupa naših lokalnih vlasti prostornom planiranju i izgradnji zemljišta koji obuhvaća stratešku procjenu svih planova u pogledu zaštite okoliša. Moramo iskoristiti prednosti koje gušća naseljenost nudi u pogledu uvođenja učinkovitog javnog prijevoza i gospodarenja energijom, vodeći računa da razvoj bude prilagođen čovjeku. Pri provedbi programa urbanističke obnove u središnjim gradskim područjima i pri planiranju novih prigradskih naselja treba nastojati osigurati kombiniranje djelatnosti kako bi se smanjila potreba za putovanjem. Zamisli o ravnopravnim međuregionalnim odnosima trebale bi omogućiti da postignemo skladnost tokova između grada i sela i da spriječimo da gradovi samo iskorištavaju prirodna bogatstva svoje okolice.

1.9 Obrasci održivog kretanja u gradu

Mi, gradovi i mjesta, težit ćemo poboljšanju dostupnosti i očuvanju društvenog blagostanja i gradskog načina života uz smanjivanje korištenja prijevoza. Znamo da je za održiv grad najvažnije da se smanji potreba za pokretljivošću i zaustavi promicanje i potpora nepotrebnom korištenju motornih vozila. Dat ćemo prednost ekološki neštetnim sredstvima prijevoza (posebno pješaćenju, biciklizmu, javnom prijevozu), tako što ćemo u središte planiranja postaviti kombinaciju tih načina kretanja. Pojedinačna motorizirana sredstva gradskog prijevoza trebaju imati pomoćnu funkciju olakšavanja pristupa lokalnim službama i održavanja gospodarske djelatnosti grada.

1.10 Odgovornost za globalnu klimu

Mi, gradovi i mjesta, shvaćamo da velika opasnost koju globalno zagrijavanje predstavlja za prirodni i izgrađeni okoliš i buduće naraštaje zahtijeva dostatan odgovor kojim će se što prije stabilizirati a zatim i smanjiti emisije plinova staklenika u atmosferu. Jednako je važno zaštititi svjetske izvore biomase, kao što su to šume i fitoplanktoni, koji igraju važnu ulogu u zemljinom ciklusu kruženja ugljika. Smanjivanje emisija fosilnog goriva zahtijevat će pristup i inicijative koje se temelje na potpunom razumijevanju drugačijih rješenja i na spoznaji da gradska sredina predstavlja energetske sustav. Jedino održivo rješenje su obnovljivi izvori energije.

1.11 Sprečavanje zatrovanja ekosustava

Mi, gradovi i mjesta, svjesni smo da se sve više otrovnih i štetnih tvari oslobađa u zrak, vodu, tlo i hranu, čime se povećava prijetnja ljudskom zdravlju i ekosustavu. Poduzet ćemo sve što je u našoj moći da buduća onečišćenja zaustavimo i spriječimo na izvoru.

1.12 Lokalna samouprava kao preduvjet

Mi, gradovi i mjesta, uvjereni smo da imamo snage, znanja i stvaralačkih sposobnosti da razvijemo održive načine života i uredimo i vodimo svoje gradove prema ostvarivanju održivosti. Kao demokratski izabrani predstavnici svojih lokalnih zajednica, spremni smo preuzeti odgovornost za zadaću reorganiziranja svojih gradova i mjesta u cilju postizanja održivosti. U kojoj će mjeri gradovi i mjesta moći odgovoriti na taj izazov ovisi o tome hoće li im biti dano pravo na samoupravu, u skladu s načelom supsidijarnosti. Veoma je važno da na lokalnoj razini postoji dostatna moć i da lokalne vlasti imaju čvrstu financijsku osnovu.

1.13 Građani kao ključni čimbenik i uključivanje zajednice

Mi, gradovi i mjesta, obvezujemo se da ćemo ispuniti mandat dan Agendom 21 koja je ključni dokument odobren na Samitu o planetu Zemlji u Rio de Janeiru, i da ćemo u pripremi naših lokalnih planova u skladu s Agendom 21 surađivati sa svim dijelovima naših zajednica - građanima, gospodarstvom, interesnim skupinama. Prihvaćamo poziv iz Petog programa djelovanja u zaštiti okoliša "Na putu održivosti" Europske unije i preuzimamo odgovornost za primjenu programa u kojemu trebaju sudjelovati svi dijelovi zajednice. Stoga ćemo svoj rad temeljiti na suradnji svih sudionika. Osigurat ćemo svim građanima i zainteresiranim skupinama pristup svim informacijama i mogućnost sudjelovanja u postupcima lokalnog odlučivanja. Tražit ćemo mogućnosti za obuku i obrazovanje na području održivosti, ne samo za javnost već i za odabrane predstavnike i službenike lokalne vlasti.

1.14 Instrumenti i sredstva upravljanja gradom za postizanje održivosti

Mi, gradovi i mjesta, obvezujemo se da ćemo primijeniti političke i tehničke instrumente i alate koji su nam na raspolaganju za vođenje grada kao ekosustava. Iskoristit ćemo velik izbor instrumenata, uključujući i one za prikupljanje i obradu podataka o okolišu, za planiranje okoliša, potom zakonodavne, gospodarske i komunikacijske instrumente kao što su to smjernice, porezi i naknade, te mehanizme kojima se budi svijest, uključujući sudjelovanje javnosti. Nastojimo ustanoviti nove sustave financiranja zaštite okoliša koji omogućavaju jednako ekonomično gospodarenje i prirodnim i umjetnim bogatstvima, odnosno "novcem".

Znamo da svoje napore u pripremi politike i nadzoru, posebno u praćenju stanja okoliša, reviziji, ocjeni utjecaja, sustavima obračuna, bilanciranja i izvještavanja moramo temeljiti na drugačijoj vrsti pokazatelja, uključujući i pokazatelje kakvoće gradskog okoliša, gradske tokove, gradske obrasce i, što je najvažnije, pokazatelje održivosti gradskog sustava.

Mi, gradovi i mjesta, svjesni smo da je u mnogim gradovima Europe uspješno primijenjen čitav niz pristupa i djelovanja koji daju pozitivne ekološke rezultate. Iako su ti instrumenti dragocjeno sredstvo za usporavanje i smanjivanje pritiska neodrživosti oni ipak ne mogu sami po sebi zaustaviti kretanje društva prema neodrživosti. No, kad postoji snažna ekološka osnovica, gradovi imaju izuzetno dobru priliku da prekorače prag i ujedine te pristupe i djelovanja u proces upravljanja kojim se lokalnim gradskim gospodarstvom upravlja pomoću procesa sveobuhvatne održivosti. U takvom procesu obveza nam je razviti svoje strategije, pokušati ih primijeniti u praksi i podijeliti svoje iskustvo s drugima.

II. dio

Europska kampanja za održive gradove i mjesta

Mi, europski gradovi i mjesta potpisnici ove povelje, želimo zajednički ostvarivati održivost tako što ćemo učiti iz iskustava i uspješnih lokalnih primjera. Podržavat ćemo jedni druge u pripremi dugoročnih planova lokalnih aktivnosti (Lokalna agenda 21) radi jačanja suradnje tijela vlasti i povezivanja ovog procesa s politikom Europske unije na području gradskog okoliša.

Ovime pokrećemo kampanju koju nazivamo Europska kampanja za održive gradove i mjesta, kako bismo poticali i podržali gradove i mjesta u nastojanju da postignu održivost. Početna faza ove kampanje trajat će dvije godine, nakon čega ćemo ocijeniti napredak na Drugoj europskoj konferenciji o održivim gradovima i mjestima koja će se održati 1996.

Pozivamo sve lokalne vlasti, gradske, mjesne ili županijske i sve mreže lokalnih vlasti diljem Europe da se pridruže Kampanji tako što će prihvatiti i potpisati ovu povelju.

Od glavnih lokalnih mreža vlasti tražimo da preuzmu koordinaciju Kampanje. Bit će osnovan Koordinacijski odbor u koji će ući predstavnici tih mreža. Za one lokalne vlasti koje nisu članovi neke od mreža napraviti će se posebni aranžmani.

Predviđamo da će suština djelovanja Kampanje biti:

- olakšavanje međusobne podrške europskih gradova i mjesta u pripremi, razradi i primjeni pristupa koji vode održivosti;
- prikupljanje i širenje informacija o dobrim primjerima na lokalnoj razini;
- promicanje načela održivosti kod drugih lokalnih vlasti;
- pridruživanje novih potpisnika Povelje;
- organiziranje godišnjih nagrada "Održivi grad";
- izrada preporuka za Europsku komisiju u pogledu pristupa tom pitanju;
- osiguravanje ulaznih podataka za Izvještaje o održivim gradovima Stručne skupine za gradski okoliš;
- pružanje podrške tvorcima lokalne politike u primjeni odgovarajućih preporuka i zakonodavstva Europske unije;
- izdavanje biltena Kampanje.

Te će aktivnosti zahtijevati osnivanje Koordinacije za kampanju.

Pozvat ćemo druge organizacije da djelatno podrže Kampanju.

III. dio

Uključivanje u procese Lokalne agende 21: lokalni planovi djelovanja na postizanju održivosti

Mi, europski gradovi i mjesta potpisnici ove povelje, obvezujemo se potpisivanjem Povelje i pridruživanjem Europskoj kampanji za održive europske gradove i mjesta da ćemo u svojim zajednicama postići suglasnost o Lokalnoj agendi 21 do 1996. Time ćemo ispuniti mandat koji nam je dan u poglavlju 28. Agende 21, kako je dogovoreno na Samitu o planetu Zemlji u Rio de Janeiru u lipnju 1992. Pojedinačnim planovima lokalnog djelovanja pridonijet ćemo da se na lokalnoj razini provede Peti program djelovanja u zaštiti okoliša "Na putu održivosti" Europske unije. Proces prema Lokalnoj agendi 21 odvijat će se na osnovi I. dijela ove povelje.

Predlažemo da postupak pripreme lokalnog plana djelovanja obuhvati sljedeće faze:

- upoznavanje s postojećim okvirima planiranja i financiranja te s drugim planovima i programima;
- sustavno utvrđivanje problema i njihovih uzroka putem opsežnih konzultacija s javnošću;
- utvrđivanje prioritetnih zadataka u rješavanju utvrđenih problema;
- stvaranje vizije održive zajednice uz sudjelovanje svih dijelova zajednice;
- razmatranje i procjenjivanje drugih mogućih strategija;
- utvrđivanje dugoročnog lokalnog plana djelovanja na postizanju održivosti koji treba obuhvaćati i mjerljive ciljeve;
- izrada programa provedbe plana, uključujući i pripremu terminskog plana i izjavu partnera o preuzimanju odgovornosti;
- ustanovljavanje sustava i postupaka praćenja i izvještavanja o provedbi plana.

Potrebno je provjeriti odgovara li unutrašnje uređenje naših lokalnih tijela vlasti potrebama i ima li sposobnost primjene procesa iz Lokalne agende 21, uključujući i dugoročni lokalni plan djelovanja na postizanju održivosti. Moguće je da će trebati poboljšati organizacijske sposobnosti, što obuhvaća reviziju političke organizacije, administrativnih postupaka, zajedničkog i međudisciplinarnog rada, raspoložive radne snage i suradnje među vlastima, što uključuje i njihovo udruživanje i uključivanje u mreže.

Potpisano 27. svibnja 1994. u Aalborgu, Danska